

УДК 797.2:751.741

Вадим БАБЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент,
начальник кафедри вогневої та
фізичної підготовки
Академії управління МВС

**ОРГАНІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ
ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ
ПЕРСОНАЛУ ПРАКТИЧНИХ ОВС**

Запропоновано шляхи підвищення професіоналізму працівників органів і підрозділів внутрішніх справ України засобами фізичної культури і спорту. Розроблено курс на досягнення високих результатів і показників особистої фізичної підготовленості на основі визначення рівня мотиваційного спрямування в системі організації кадрового, нормативного і матеріально-технічного забезпечення навчального процесу. Висвітлено проблеми мотивації до фізичної підготовки працівників органів і підрозділів внутрішніх справ України, а також перспективи її підвищення.

Предложены пути повышения профессионализма сотрудников органов и подразделений внутренних дел Украины средствами физической культуры и спорта. Разработан курс на достижение высоких результатов и показателей личной физической подготовленности на основе определения уровня мотивационного направления в системе организации кадрового, нормативного и материально-технического обеспечения учебного процесса. Отражены проблемы мотивации к физической подготовке сотрудников органов и подразделений внутренних дел Украины, а также перспективы ее повышения.

The ways of improvement of the professional skills enhancement of the staff of bodies and divisions of Internal Affairs of Ukraine by means of physical training and sports are proposed. The policy directed on the achievement of high results and parameters in personal physical fitness are worked out on the basis of defining the level of motivational direction in the system of organizing the personnel, normative and material support of the academic process. Problems of motivating the staff of

bodies and divisions of Internal Affairs of Ukraine to physical training as well as the prospect of its improvement are elucidated.

Ключові слова: мотивація, професійна підготовка, фізичні кондиції, фізична підготовка.

Ключевые слова: мотивация, профессиональная подготовка, физические кондиции, физическая подготовка.

Keywords: *motivation, vocational training, physical standards, physical training.*

Одне з головних завдань чинної Державної програми розвитку фізичної культури та спорту в Україні на 2007–2011 рр. – підвищити рівень фізичної підготовленості працівників правоохоронних відомств. Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю обґрунтувати та створити оптимальні умови для вдосконалення професійної загальної і спеціальної фізичної підготовки й відповідної мотивації до неї у працівників практичних органів і підрозділів МВС України.

Чинними нормативними документами МВС України, які визначають багатоступеневу підготовку особового складу практичних ОВС, встановлено, що обов'язкове навчання є одним з найважливіших процесів, які мають спрямований вплив на якість службової діяльності [7]. Незважаючи на наукову та практичну актуальність окресленого питання, досліджень у цій галузі небагато. Проблема мотивації працівників ОВС до занять фізичною підготовкою окремо не вивчалася. Більшість наукових праць і досліджень присвячені переважно спеціальній фізичній підготовці курсантів і слухачів під час навчання у ВНЗ МВС України.

Мета цього дослідження – виявити мотиваційне спрямування щодо фізичної підготовки працівників практичних органів і підрозділів внутрішніх справ України та визначити подальші шляхи його вдосконалення.

Для дослідження порушеної проблеми застосовувалися методи аналізу нормативних документів, літературних джерел і архівних матеріалів; тестування практичних працівників органів і підрозділів внутрішніх справ України; узагальнення передового досвіду практичної роботи шляхом анкетування та опитування найкваліфікова-

ніших викладачів, інструкторів-методистів, інспекторів зі службової підготовки; педагогічних спостережень за організацією навчального процесу.

Дуалістична система фізичної підготовки рядового і керівного складу органів і підрозділів внутрішніх справ України спрямована на збереження здоров'я, творчої та трудової активності, а також на всебічний розвиток фізичних показників і життєво важливих умінь, необхідних для виконання оперативно-службових завдань [7]. До системи фізичної підготовки входять теоретичні знання, практичні навички та вміння, а основним її засобом є фізичні вправи, виконання яких слід обов'язково поєднувати з дотриманням загальних гігієнічних вимог [5; 7; 10].

Державною програмою визначено, що керівники всіх органів і підрозділів внутрішніх справ несуть персональну відповідальність за рівень фізичної підготовленості, своєчасне складання встановлених нормативів, регулярність і якість проведення занять та своєчасне відвідування їх рядовим і керівним складом. Кожний працівник ОВС несе особисту відповідальність за належний рівень власної фізичної підготовки [7]. Проте останнім часом під впливом різноманітних чинників фізичний стан практичних працівників ОВС почав поступово погіршуватися [10].

Наше дослідження засвідчило, що інтерес до занять і бажання займатися фізичними вправами протягом навчального року має варіативний характер, що безпосередньо залежать від періодизації навчального процесу, фахової та педагогічної майстерності інструкторсько-викладацького складу, попереднього рівня фізичної підготовленості особового складу і загального числа працівників ОВС, які потребують індивідуального підходу.

Відповідно до вимог МВС України для якісного забезпечення навчального процесу весь особовий склад кожного практичного органу або підрозділу внутрішніх справ розподіляється на навчальні групи залежно від фахової діяльності [5; 7; 10]. Майже в кожному навчальному колективі є працівники, з якими потрібно проводити індивідуальну роботу. Слід зазначити, що це працівники, які мають приховано негативне ставлення до фізичного вдоско-

налення і переважно низький рівень мотивації до занять фізичною культурою.

У попередніх дослідженнях не розглянуто особливості роботи з такими працівниками. Перш ніж розглядати ці особливості, проаналізуємо рівні навчальної мотивації, визначені в психолого-педагогічних дослідженнях інших авторів [1; 6; 9; 11], що безпосередньо стосувалися навчального процесу. Знання можливих станів мотиваційної сфери практичних працівників ОВС допоможе викладацько-інструкторському або керівному складу ефективніше обрати шляхи індивідуальної роботи з ними.

На підставі узагальнення рівнів навчальної мотивації працівників ОВС і слухачів старших курсів закладів освіти МВС України, анкетування й опитування найкваліфікованіших викладачів, інструкторів-методистів, інспекторів зі службової підготовки, а також власних педагогічних спостережень за організацією навчального процесу було визначено такі рівні розвитку навчальної мотивації у практичних працівників ОВС.

1. Приховано негативне ставлення до навчання. Працівники індивідуальної групи намагаються уникати навантажень і визначених відомчими статутами певних форм покарання. Ця категорія працівників пояснює свої невдачі різноманітними зовнішніми причинами, невдоволеністю собою та викладачем.

2. Пасивно нейтральне ставлення до навчального процесу. Для цієї категорії працівників характерний нестійкий інтерес до внутрішніх і зовнішніх результатів навчання.

3. Пасивно позитивне або уповільнено ситуативне ставлення до навчання. Пізнавальний мотив у працівників ОВС цієї категорії виявляється у вигляді певного інтересу тільки до результату навчання та його оцінювання.

4. Позитивно активне ставлення до навчання. Тут переважають мотиви пізнавального характеру, самоосвіти та інтерес до способів, форм і методів отримання знань.

5. Особисте відповідальне ставлення до навчання як основного способу вдосконалення навчально-пізнавальної діяльності. Ця категорія працівників має чітко сформовану внутрішню позицію з

яскраво вираженими мотивами відповідальності за результати індивідуальної та колективної діяльності.

Ці рівні мотивації визначають загальний напрям процесу формування мотивів у працівників ОВС [11]. Так, саме за належної організації навчальної діяльності більшість працівників ОВС навчаються і працюють на позитивній пізнавальній мотивації, уникаючи рівнів негативної мотивації. У разі виникнення комплексу негативної мотивації у працівника міліції основним завданням викладача або інструктора стає пошук доступних форм, засобів і методів діагностування та своєчасного коригування.

Розроблено чимало спеціальних методик для встановлення і діагностики рівня мотивації [9; 11; 14]. Найдоступніші з них дають змогу викладацько-інструкторському складу виявляти наведені вище негативні рівні мотивації.

Щоб виявити працівників із зазначеними рівнями мотивації, слід використовувати метод спостереження. Працівники ОВС, які мають приховано негативне ставлення до навчання, схильні пропускати планові заняття за невагомих причин. Вони пасивні на заняттях, самостійно не займаються і потребують постійного контролю [11].

Значну роль у діагностуванні рівня мотивації відіграє бесіда. Вона дає змогу з'ясувати, які завдання, прийоми або вправи викликають зацікавленість у працівника, а які йому складно виконувати, а тому потребують спрощення.

Третій метод діагностики рівня мотивації – це метод навмисно спровокованого ситуативного вибору. Наприклад, інструктор або викладач, вишикувавши перед заняттям навчальну групу працівників органу або підрозділу внутрішніх справ, пропонує охочим замість занять із фізичної підготовки віднести сітку зі старими футбольними м'ячами на речовий склад для обміну на нові. При цьому він має додати, що сітку з м'ячами можна віднести і після занять або під час перерви, спостерігаючи за реакцією працівників, які побажали виконати доручення.

Після того, як інструктор або викладач матиме у своєму розпорядженні достовірно об'єктивні факти приховано негативного чи пасивно нейтрального рівня мотивації працівника ОВС до на-

навчальної діяльності, він має встановити причини їх виникнення. Викладач або інструктор ще на початку навчального року повинен забезпечити педагогічно виправдані доброзичливо-субординаційні стосунки з усіма учасниками навчально-тренувального процесу. Причому отримані дані не слід обговорювати в колективі навчальної групи [11].

Вибіркове анонімне опитування й анкетування практичних працівників ОВС різних регіонів, їх інструкторсько-викладацького складу визначило причини, які суттєво впливають на формування негативної та нейтральної мотивації до занять фізичною підготовкою. Як засвідчило дослідження, досить часто головною причиною є невміння навчатися або сприймати навчальний матеріал [11]. Це призводить до поганого засвоєння матеріалу, слабких успіхів, незадоволення власними результатами і, як наслідок, – низької самооцінки [1; 2; 11].

Коригувальну роботу мають проводити не тільки інструкторсько-викладацький склад, а й самі працівники ОВС. Її необхідно спрямовувати на ліквідацію причин, що призводять до низького рівня мотивації. Якщо це невміння навчатися, то коригування варто розпочати саме з виявлення слабких ланок, проаналізувавши як загальні, так і спеціальні знання й уміння працівника [2; 3; 7; 8; 14].

Для ліквідації слабких ланок необхідно провести їх поетапне відпрацювання [1; 6]. Навчання має бути індивідуальним, з активною участю викладацького складу в процесі виконання заплановано-скоординованих дій чи завдань із цікавим ситуативним сюжетом, сценарієм. Під час роботи викладач або інструктор має відмічати успіхи працівника, демонструвати його поступове просування вперед.

Дослідженнями встановлено, що демонстраційний процес коригувальної роботи потребує визначеного дозування й обережності [11]. Так, подяка за виконання надто простого завдання може бути сприйнята як недооцінка реальних можливостей працівника ОВС; і навпаки, якщо інструктор або викладач відзначить успіхи того самого працівника під час виконання складного завдання, це додасть упевненості в позитивному результаті.

Опанування працівником ОВС необхідних засобів навчання дозволить йому краще розуміти навчальний матеріал та успішно виконувати оперативно-службові завдання. Загалом це сприяє задоволенню собою, власною роботою і стимулює прагнення до повторного досягнення успіху.

Для формування позитивної індивідуальної мотивації для працівника міліції можна запропонувати (з допомогою викладача і за наявності бажання самого працівника) самостійно скласти відповідний план проведення занять із фізичної підготовки з його навчальною групою, в якій він виконуватиме роль керівника занять. Така діяльність дозволяє змінити ставлення працівника міліції до навчання і дисципліни загалом. Мотив і мотивація не завжди будуть внутрішніми. Можливість провести, наприклад, практичне заняття з фізичної підготовки дає працівникові ОВС повне уявлення про здійснювану роботу, а сам процес управління особовим складом сприятиме формуванню позитивного ставлення до дисципліни.

Наведена вище спонукальна ігрова діяльність активно сприяє формуванню в працівників ОВС позитивних мотивів до навчання. Такий метод можна застосовувати тоді, коли в працівників міліції навчання ще не стало провідною діяльністю. Спонукальна ігрова діяльність допомагає підготувати позитивне ставлення до предмета [11], а поступове навчання набуває особистісного сенсу й допомагає об'єктивно оцінювати свої можливості, що є показником формування індивідуальних позитивних мотивів виконання цієї діяльності.

Отже, організація індивідуальної роботи щодо формування позитивної навчальної мотивації у працівників органів і підрозділів внутрішніх справ України має колективний характер і будеться на доброзичливо-субординаційних відносинах у системі «працівник ОВС – викладач (інструктор)».

Отримані дані дозволяють формувати належний рівень позитивної мотивації у працівників ОВС України щодо занять фізичною підготовкою, дають реальну нагоду оперативно діагностувати й коригувати перебіг навчального процесу для підтримання належного інтересу до занять, а також частково прогнозувати фізичний стан працівників ОВС перед заступанням на службу.

Подальші дослідження слід проводити в напрямі вивчення методів покращання фізичних кондицій працівників практичних органів внутрішніх справ.

Список використаних джерел

1. Асеев В.Г. Проблемы мотивации и личность. – М.: Педагогика, 1974. – 125 с.
2. Бальсевич В.К., Запорожанов В.О. Фізична активність людини. – К.: Здоров'я, 1987. – 224 с.
3. Волков Л.В. Теория спортивного отбора: способности, одаренность, талант. – К.: Вежа, 1997. – 128 с.
4. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – № 4. – Ст. 20.
5. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения. – М.: Просвещение, 1990. – 156 с.
6. Про організацію професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України: наказ МВС України від 25.11.2003 № 1444.
7. Про внесення змін і доповнень до наказу МВС України від 25.11.2003 № 1444 «Про організацію професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України»: наказ МВС України від 14.11.2006 № 1122.
8. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. – К.: Олимпийская литература, 1997. – 583 с.
9. Практикум по спортивной психологии / под ред. И.П. Волкова. – СПб.: Питер, 2002. – 288 с.
10. Про хід виконання розпорядження Президента України від 26.03.2002 «Про заходи щодо зміцнення дисципліни працівників та вдосконалення кадрової роботи у правоохоронних органах» з питань забезпечення безпеки працівників органів і підрозділів внутрішніх справ при виконанні службових обов'язків та підвищення їх професійної майстерності: рішення колегії МВС України від 26.11.2002 № 14км/2.
11. Столяренко Л.Д. Педагогічна психологія. – Ростов н/Д.: Фенікс, 2003. – 544 с.

12. Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту в Україні на 2007–2011 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2006 № 1594.

13. Циба В.Т. Математичні основи соціологічних досліджень: кваліметричний підхід. – К.: МАУП, 2002. – 248 с.

14. Экспериментальная психология. – 12-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 160 с.

Стаття надійшла 07.09.2009.